

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Архитектонски факултет

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата мр Дарка М. Полића, дипл. инж. арх.

Одлуком Наставно-научног већа Архитектонског факултета Универзитета у Београду, бр. 01-2222/2-4.12 од 21.12.2015. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата **мр Дарка Полића**, дипл. инж. арх., под насловом

**УЛОГА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА У САВРЕМЕНИМ ПРОСТОРНИМ
ТРАНСФОРМАЦИЈАМА НОВОГ САД**

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Кандидат је стекао звање магистра техничких наука након завршеног последипломског магистарског курса „Урбанистичко планирање, дизајн и менаџмент“ на Архитектонском факултету у Београду. Магистарску тезу под насловом „Улога градитељског наслеђа у унапређењу глобалне атрактивности и конкуритивности Новог Сада“ кандидат је одбранио 25.10.2010. године.

На основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен Факултета“, бр. 80/80, 84/10, 88/12 и 89/12-пречишћен текст), а у вези са чланом 28. Правилника о докторским студијама („Сл. билтен АФ“, бр. 81/08) и Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 21.10.2013. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 28.10.2013. године, донело одлуку број 01-1587/2-2.9. којом је образована Комисија за оцену испуњености услова кандидата мр Дарка Полића, дипл. инж. арх. и теме докторске дисертације, под

насловом **„Улога градитељског наслеђа у савременим просторним трансформацијама Новог Сада“**, у саставу:

- др Александра Ступар, ментор,
ванредни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет,
- др Владан Ђокић, члан комисије
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет,
- др Мирјана Ротер Благојевић, члан комисије
ванредни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет,
- др Дарко Реба, члан комисије
ванредни професор, Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука-
Департман за архитектуру и урбанизам.

На основу члана 30. Закона о високом образовању („Сл. гласник РС“, бр 76/05, 100/07 – аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/2013), а у вези са чланом 100. Статута Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ“, бр. 80/80, 84/10 и 89/12), члановима 31-34. Правилника о докторским студијама Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ“, бр. 81/08) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду од 04.03.2014. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној 10.03.2014. године, донело одлуку број 01-324/2-10.11 да се мр Дарку Полићу, дипл. инж. арх. одобрава рад на теми докторске дисертације, под насловом **„Улога градитељског наслеђа у савременим просторним трансформацијама Новог Сада“**, и да се за ментора именује проф. др Александра Ступар.

Завршену докторску дисертацију кандидат, уз сагласност ментора, предаје на Веће докторских студија у децембру 2015. године.

На основу члана 101. и члана 102. Статута Архитектонског факултета у Београду („Сл. билтен АФ“, бр. 80/08, 84/10, 88/12, 89/12-пречишћен текст и 98/14), члана 37. Правилника о докторским академским студијама („Сл. билтен АФ“, бр. 102/14) и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 14.12.2015. године, Наставно-научно веће Факултета је на седници одржаној дана 21.12.2015. године, донело одлуку број 01-2222/2-4.12 да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата мр Дарка Полића, дипл. инж. арх., под насловом **„Улога градитељског наслеђа у савременим просторним трансформацијама Новог Сада“**, у саставу:

- др Владан Ђокић, председник комисије,
редовни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет,
- др Александра Ступар, члан комисије и ментор,
ванредни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет,
- др Мирјана Ротер Благојевић, члан комисије,
ванредни професор, Универзитет у Београду, Архитектонски факултет,
- др Дарко Реба, члан комисије,
ванредни професор, Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука-
Департман за архитектуру и урбанизам.

1.2. Научна област дисертације

Дисертација која је предмет овог реферата припада научном пољу *Архитектура и урбанизам* и ужој научној области *Урбанизам и просторно планирање*, за које је матичан Архитектонски факултет у Београду.

Ментор предметне дисертације је др Александра Ступар, ванредни професор Универзитета у Београду-Архитектонског факултета. Компетенције ментора за вођење предметне докторске дисертације одређују следеће референце:

1. **M21** Aleksandra Stupar: COLD WAR VS. ARCHITECTURAL EXCHANGE: BELGRADE BEYOND THE CONFINES?, *Urban History*, Vol.42/04, Cambridge University Press, november 2015, ISSN 0963-9268, pp. 662-645 (Thomson Reuters - AHCI)
2. **M24** Darko Polic, **Aleksandra Stupar**: URBAN HERITAGE RECONSIDERED: REDEFINING THE PLANNING APPROACH TO HISTORICAL AREAS OF NOVI SAD, *Spatium 33*, IAUS, Belgrade, 2015, ISSN 1450-569x, pp. 92-99
3. **M24** Aleksandra Stupar, Zoran Nikezic: CITY VS. CLIMATE CHANGES - THE FUTURE AND ITS (UN)SUSTAINABILITY: THE GLOBAL APPLICABILITY OF SARRIGUREN AND JÄTKÄSAARI?, *Spatium 26*, IAUS, Belgrade, 2011, ISSN 1450-569x, pp. 40-44
4. **M24** Aleksandra Stupar: URBS ET ORBIS: (RE)CHARTING THE CENTER, (RE)POSITIONING THE LIMITS, *Spatium 20*, IAUS, Belgrade, 2009, ISSN 1450-569x, pp. 53-59
5. **M24** Aleksandra Stupar: LIVING IN THE TECHNOPOLIS: BETWEEN REALITY AND IMAGINATION, *Spatium 17/18*, IAUS, Belgrade, 2008, ISSN 1450-569x, pp. 21-26
6. **M24** Aleksandra Stupar, Aleksandra Djukic: PATCHWORK OR MATRIX? TESTING THE CAPACITY OF THE CONTEMPORARY CITY, *Spatium 15/16*, IAUS, Belgrade, 2007, ISSN 1450-569x, pp. 1-9

1.3. Биографски подаци о кандидату

Кандидат мр Дарко Полић, дипл. инж. арх., рођен је 09.02.1975. у Новом Саду, где је завршио основну и средњу школу. Звање дипломирани инжењер архитектуре је стекао 2002. године на Архитектонском факултету Универзитета у Београду, са просечном оценом 8.79 током студија и са оценом 10 на дипломском раду чији је ментор била редовни професор др Ева Ваништа Лазаревић. Школске године 2004/2005. уписује магистарске академске студије и полаже све испите, а након тога пријављује докторску дисертацију са темом: „Улога градитељског наслеђа у просторним трансформацијама Новог Сада“, чији је ментор ванредни професор др Александра Ступар.

Након завршених студија, 2003. године, кандидат ради у пројектном бироу IM architects у Новом Саду, а затим, од 2004. године до данас у ЈП „Урбанизам“ Завод за урбанизам Нови Сад. У оквиру својих делатности, ангажован је на пословима израде урбанистичких докумената: генералног плана Новог Сада до 2030. године, 3 плана генералне регулације, 11 планова детаљне регулације, 9 урбанистичких пројеката, више анализа и студија. Поред израде планске и техничке документације, учествовао је у изради идејних решења за више јавних простора у Новом Саду, од којих је најважније Идејно решење уређења Дунавског кеја у Новом Саду 2009. године.

Стручно усавршавање стиче и у оквиру студијског путовања *Brownfield Investment in City Development*, (Пројекат МЕГА, USAid), у Мичиген-САД, маја 2010. године и у Пројекту *City to City Dialogue* за регион Западног Балкана (пројекат Светске банке-Аустрија) у периоду 2012.-2013. године. Друга професионална искуства обухватају ангажмане у Координационом тиму на функцији планера пројеката просторног развоја и писање апликације за кандидатуру, *Пројекат Нови Сад-Европска престоница културе* (Културни центар Новог Сада, Град Нови Сад), у периоду 2013-2014. Између осталих, важна је функција архитекте и сарадника у Стручном тиму за писање Концепта наступа Републике Србије и учешће у реализацији Павиљона Републике Србије на изложби Експо (ЕХРО) Милано 2015 (Министарство спољне и унутрашње трговине и телекомуникација Републике Србије, 09.-12. 2013. године). Био је члан експертског комитета за Европску награду за јавни градски простор 2014. године у организацији Центра за савремену културу из Барселоне (СССВ).

Учествовао је на више јавних конкурса, од који су најважнији Урбанистичко-архитектонски конкурс за уређење Футошке пијаце и саобраћајно решење раскрснице Булевар ослобођења, Јеврејске и Футошке улице у Новом Саду 2003. године (прва награда) и Урбанистички конкурс за уређење подручја бившег каменолома у Подутику код Љубљане 2009. године (откуп). Други видови учествовања на конкурсима су функције члана жирија или стручног известиоца на 7 међународних јавних урбанистичко-архитектонских конкурса у Новом Саду и Сремским Карловцима у периоду 2004-2015. година.

Награде Међународним салонима урбанизма обухватају две прве награде у категорији планова детаљне регулације (2009. године) и планова генералне регулације (2012. године), једну другу награду у категорији планова детаљне регулације (2014. године) и специјално признање у категорији публикација (2008. године).

Кандидат је члан више домаћих стручних удружења: Друштва архитеката Новог Сада (ДАНС), Удружења архитеката Србије (УАС), Удружења урбаниста Србије-Војвођанско удружење урбаниста (УУС-ВУУ) и Инжењерске коморе Србије (ИКС) (лиценца бр. 200 1169 09).

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Докторска дисертација кандидата мр Дарка Полића, дипл. инж. арх., под насловом „Улога градитељског наслеђа у савременим просторним трансформацијама Новог Сада“, написана је на укупно 233 страна. У делу који претходи нумерисаном делу рада дате су: насловне стране дисертације на српском и енглеском језику, састав комисије, изјава захвалности, резиме, кључне речи и научна област на српском и енглеском језику, списак табела и слика на укупно 21 страни. Основни текст заједно са напоменама је дат на 192 стране и укључује: 51 напомену, 91 слика и 12 табела. Након основног текста, следи списак литературе на 13 страна, који садржи 180 библиографске јединице (од чега 52 јединице примарне литературе и 103 јединица секундарне литературе), биографију аутора и потписане изјаве: о ауторству, истоветности штампане и електронске верзије и о коришћењу. Дисертација је структурирана у три основне целине: Увод, Приказ и интерпретација резултата истраживања и Закључак.

Прва целина (*Увод*) садржи седам поглавља са четири потпоглавља и дата је на 13 страна. Друга целина (*Приказ и интерпретација резултата истраживања*) се састоји од три дела, са укупно четири главе, 15 поглавља и 20 потпоглавља и дата је на 145 страна. Први део (Теоријски оквир истраживања) садржи једну главу, 3 поглавља и 11 потпоглавља. Други део (Упоредна анализа теоријских поставки и урбанистичких решења изабраних градова) садржи две главе, осам поглавља и два потпоглавља. Трећи део (Формирање типологије зона градитељског наслеђа и модела урбанистичког развоја Новог Сада) садржи једну главу, четири поглавља и седам потпоглавља. Последњу целину дисертације чини *Закључак* који садржи четири поглавља на 21 страни. На крају су дати Библиографија (примарна и секундарна литература) и Биографија аутора на 20 страна. Структура дисертације систематизована је у садржају који следи:

УВОД	1
0.1. Уводне напомене о теми и претходна анализа података о предмету истраживања	1
<i>0.1.1. Динамика урбаног друштва</i>	<i>1</i>
<i>0.1.2. Савремени град</i>	<i>2</i>
<i>0.1.3. Градитељско наслеђе</i>	<i>4</i>
<i>0.1.4. Град Нови Сад</i>	<i>4</i>
0.2. Проблем и предмет истраживања	5
0.3. Циљеви и задаци истраживања	6
0.4. Полазне хипотезе истраживања	8
0.5. Научне методе истраживања	8
0.6. Генерална структура докторске дисертације	10
0.7. Научна оправданост дисертације, очекивани резултати и практична примена резултата	12
ПРИКАЗ И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА	13
<i>I ТЕОРИЈСКИ ОКВИР ИСТРАЖИВАЊА</i>	<i>13</i>
1. ПРОСТОРНЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ГРАДОВА У 21. ВЕКУ	13
1.1. Трансформација улоге града у периоду глобализације	13
<i>1.1.1. Градови у савременом глобалном поретку</i>	<i>14</i>
<i>1.1.2. Глобално профилисање градова</i>	<i>16</i>
<i>1.1.3. Неолиберална основа урбаног развоја</i>	<i>19</i>
<i>1.1.4. Савремени урбани концепти</i>	<i>25</i>
<i>1.1.5. Друштвена реевалуација урбаних ресурса</i>	<i>30</i>
<i>1.1.6. Трансформације просторних структура</i>	<i>32</i>
1.2. Одржива употреба градитељског наслеђа у урбаном развоју у 21. веку	34
<i>1.2.1. Градитељско наслеђе као капитал за развој градова</i>	<i>34</i>
<i>1.2.2. Урбанистичко планирање и менаџмент зона градитељског наслеђа</i>	<i>39</i>
1.3. Правци просторних трансформација градова у Европи	42
<i>1.3.1. Устројство Европске уније и</i>	<i></i>

	<i>однос према просторном развоју градова</i>	43
1.3.2.	<i>Урбана компонента у изградњи савременог европског идентитета</i>	45
1.3.3.	<i>Трансформације урбаних система савремених европских градова</i>	46
II КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА ТЕОРИЈСКИХ ПОСТАВКИ И УРБАНИСТИЧКИХ РЕШЕЊА У ИЗАБРАНИМ ГРАДОВИМА		52
2.	УЛОГА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА КАО РЕСУРСА САВРЕМЕНОГ УРБАНОГ РАЗВОЈА	52
2.1.	Право на град-реевалуација наслеђа	54
2.2.	Зоне градитељског наслеђа као ресурс локалне заједнице	57
2.3.	Стратегије урбаног развоја у Европској унији	59
	2.3.1. <i>Иновације у развоју зона градитељског наслеђа</i>	59
	2.3.2. <i>Просторне карактеристике и елементи за планирање и менаџмент зона градитељског наслеђа</i>	63
2.4.	Пројекат Европска престоница културе	70
3.	ПРОСТОРНЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ЗОНА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА ГРАДОВА СРЕДЊЕ ЕВРОПЕ	78
3.1.	Грац	81
3.2.	Печуј	87
3.3.	Марибор	92
3.4.	Реализација пројеката просторног развоја према циљевима пројекта Европска престоница културе	98
III ФОРМИРАЊЕ ТИПОЛОГИЈЕ ЗОНА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА И МОДЕЛА УРБАНИСТИЧКОГ РАЗВОЈА НОВОГ САДА		103
4.	ПРИСТУП УРБАНОМ РАЗВОЈУ ЗОНА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА НОВОГ САДА	103
4.1.	Социо-економско репозиционирање Новог Сада на почетку 21. века	103
4.2.	Зоне градитељског наслеђа Новог Сада	110
	4.2.1. <i>Историјски развој</i>	110
	4.2.2. <i>Формална заштита</i>	113
	4.2.3. <i>Положај у стратешким, просторним и урбанистичким плановима</i>	118
4.3.	Друштвени капацитети зона градитељског наслеђа Новог Сада	121
	4.3.1. <i>Партиципација грађана и стручне јавности</i>	122
	4.3.2. <i>Градитељско наслеђе у пројекту кандидатуре града за европску престоницу културе</i>	126
4.4.	Трансформације зона градитељског наслеђа Новог Сада	130
	4.4.1. <i>Типологија простора</i>	131
	4.4.2. <i>Смернице за урбанистичко планирање, урбани менаџмент и дизајн зона градитељског наслеђа</i>	156

ЗАКЉУЧАК	172
5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА, СМЕРНИЦЕ И ПРАВЦИ ДАЉИХ ИСТРАЖИВАЊА	172
5.1. Значај резултата са теоријског и практичног становишта	172
5.2. Верификација полазних хипотеза	179
5.3. Смернице за урбанистичко планирање зона градитељског наслеђа у Новом Саду	184
5.4. Правци даљих истраживања-могућност примене на друге градове у Србији	190
БИБЛИОГРАФИЈА	193
Биографија аутора	207
Изјава о ауторству	213
Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада	214
Изјава о коришћењу	215

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

Структуру докторске дисертације чине три целине: *Увод*, *Приказ и интерпретација резултата истраживања* и *Закључак*.

Прва целина је *Увод* који садржи уводне напомене о теми и претходну анализу података о предмету истраживања по областима (са приказом релевантне литературе), проблем, предмет, циљеве и задатке, полазне хипотезе и научне методе истраживања, приказ генералне структуре докторске дисертације и очекиване резултате.

Друга целина је *Приказ и интерпретација резултата истраживања* која се састоји из три дела.

Први део, *Теоријски оквир истраживања*, чини глава **Просторне трансформације градова у 21. веку** у којој се дефинишу теоретски оквир реструктурирања улоге савременог града у периоду глобализације и карактер урбаног развоја и просторних трансформација. Приказане су кључне теме истраживања које се концентришу на: (1) анализу просторних трансформација карактеристичних градских зона које су у средишту промена (и везом са урбаним брендингом базираним на маркетингу успешне слике града) и (2) утврђивање трендова и праваца урбаног развоја и просторних трансформација европских градова у специфичном политичком, социо-економском и друштвеном окружењу на почетку 21. века.

Други део (*Компаративна анализа теоријских поставки и урбанистичких решења изабраних градова*) чине две главе. Глава **Улога градитељског наслеђа као ресурса савременог урбаног развоја** разматра економски и социјални аспект актуелног постмодерног дискурса и неолибералног развојног модела који обликује друштвене односе и динамику активности, као и локалну привредну структуру базирану на креативним потенцијалима локалне заједнице на почетку 21. века. Истраживање се даље фокусира на третман градитељског наслеђа у различитим развојним политикама Европске уније и просторним трансформацијама европских градова средње величине.

Међу многим другим, као најобимнији се издваја пројекат под називом Европска престоница културе. Глава **Просторне трансформације зона градитељског наслеђа градова Средње Европе** приказује примере процеса просторних трансформација у три града средње величине на јужном ободу Средње Европе (Грац, Печуј и Марибор). Они су са различитим успехом спровели пројекте урбане регенерације у зонама градитељског наслеђа, у оквиру припрема за статус европске престонице културе на почетку 21. века.

Трећи део, *Формирање типологије зона градитељског наслеђа и модела урбанистичког развоја Новог Сада*, чини глава **Пристап урбаном развоју зона градитељског наслеђа Новог Сада** у којој су приказани: третман градитељског наслеђа у постојећим стратешким и просторним плановима града, актери друштвене динамике у домену промоције градитељског наслеђа и актуелни планови у оквиру припреме кандидатуре града за титулу Европска престоница културе 2021. године. У овом поглављу се дефинише типологија карактеристичних зона градитељског наслеђа и елементи за утврђивање смерница општег (економског) развоја, стимулацију партиципације грађана, као и урбанистичко планирање и урбани менаџмент у зонама градитељског наслеђа.

Последња целина, *Закључак*, садржи четири поглавља која сумирају значај резултата са теоријског и практичног становишта, верификацију полазних хипотеза и смернице за урбанистичко планирање зона градитељског наслеђа у Новом Саду. Такође су приказани правци даљих истраживања на нивоу стратешког и урбанистичког планирања зона градитељског наслеђа и могућност њихове примене у другим градовима Србије.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

Предмет дисертације су модели општих развојних концепата (са акцентом на економски развој) зона градитељског наслеђа, и правци њихове просторне и социо-економске реинтерпретације. Дисертација се бави и улогом градитељског наслеђа у процесима глобалног репозиционирања европских градова средње величине на почетку 21. века.

Тежиште истраживања је на урбанистичко-архитектонском нивоу проблема у циљу дефинисања модела просторних трансформација зона градитељског наслеђа. Нагласак је стављен на нове механизме урбанистичког планирања и менаџмента у градовима средње величине у Средњој Европи који су били европске престонице културе у 21. веку.

Савременост се огледа у истраживању апликативност идентификованих модела и механизма, на примеру Новог Сада. Овај град, као кандидат за титулу Европске престонице културе 2021., може да оствари повољно окружење за урбану регенерацију ових зона по моделу примењеном у другим европским градовима сличног политичког значаја, привредних, просторних и историјских карактеристика.

Оригиналност приступа кандидата огледа се у посматрању улоге градитељског наслеђа у савременој пракси урбанистичког планирања и менаџмента, и то посебно на нивоу њихове инструментализације и операционализације. У односу на теоријски оквир и тематско поље, ово истраживање на оригиналан начин доводи у везу типологију зона градитељског наслеђа и методологију урбанистичког планирања и менаџмента. Научну

оправданост истраживања и његову оригиналност потврђује чињеница да проучавање ове теме није било предмет синтетичких студија, пре свега у Србији.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Библиографију о предмету и проблему истраживања дисертације чине извори и литература широког мултидисциплинарног оквира, коју је кандидат поделио на примарну и секундарну. Библиографија је прибављена у аналогном и дигиталном облику.

Прва група литературе, *примарни извори* (необјављена и објављена грађа) обухватају: истраживања, стручне студије, међународне декларације, конвенције, стратегије, повеле и друге.

Анализирани извори се могу поделити на:

- Стручне студије, међународне декларације и документацију различитих тела Европске уније (Европска комисија, удружења насталих под покровитељством Европске уније и други),
- Документацију и тематску грађу о градовима изабраним за компаративну анализу (Грац, Печуј и Марибор),
- Плански и други документи ЈП „Урбанизам“ Завода за урбанизам Нови Сад и Завода за заштиту споменика културе Града Новог Сада који се односе на зоне градитељског наслеђа Новог Сада,
- Друге изворе (документација у личном поседу).

Другу групу литературе, *секундарне изворе* који се посредно и непосредно баве темом истраживања, чине: референтна научна библиографија, односно књиге и научни радови.

Анализирани извори се могу тематски разврстати на следеће групе:

1. Просторне трансформације градова под утицајем глобализације,
2. Улога зона градитељског наслеђа у европским градовима у 21. веку,
3. Смернице урбанистичког планирања и менаџмента,
4. Социо-економски аспекти градитељског наслеђа.

Прва тематска група обухватају информације везане за промену улоге градова у периоду интензивне глобализације на крају 20. и почетку 21. века, и последице утицаја глобализације на правце просторних трансформација градова, односно урбаних зона у посебном фокусу. Као најзначајнија литература коришћена у истраживању издваја се: Sassen, S. (2012) *Cities in a World Economy*, Petrović, M. (2004) *Globalizacija i gradovi*; Marcuse P. (2006) *Space in the Globalizing City*; Sudjic, D. (2006) *100-mile Cities*), Stupar A. (2009) *Grad globalizacije-izazovi, transformacije, simboli*.

Друга тематска група обухвата литературу која се фокусира на европске градове и њихове зоне градитељског наслеђа. Најзначајнија литература у овој групи су радови: Gospodini, A. (2002) *European Cities in Competition and the New 'Uses' of Urban Design*; Dimitrovska-Andrews, K. (2005) *Mastering the post-socialist city: Impacts on planning the built environment, in Transformation of Cities in Central and Eastern Europe-Towards globalization* и Giddens, A. (2009) *Evropa u Globalnom dobu*.

Трећа тематска група обухвата литературу која се бави смерницама урбанистичког планирања и урбаног менаџмента у зонама градитељског наслеђа. Најзначајнији радови су: Maretić, M. (1996) *Gradski centri*; Landry, C. (2000) *The Creative City-A Toolkit for Urban Innovators*; Rypkema, D. (1994) *The Economics of Historic Preservation, A Community Leader's Guide*; Rypkema D. (1999) *Principal, Real Estate Services Group: Culture, Historic Preservation and Economic Development in the 21st Century*, и Tweed, C. and Sutherland, M. (2007) *Built cultural heritage and sustainable urban development*.

Четврта тематска група литературе се бави социјалним и економским аспектом градитељског наслеђа, односно њиховим значајем за савремено друштво као друштвени и економски капитал. Најзначајнија литература обухвата: Harvi, D. (2012) *Kratka istorija neloberalizma*; Trozbi, D. (2012) *Ekonomika kulturne politike*; Nijkamp; P. (2012) *Economic Valuation of Cultural Heritage* и Hamilton I. and Carter F.W. (2005) *Foreign direct investment and city restructuring*.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

У оквиру ове дисертације коришћено је више научних метода истраживања, којима се проверава научна заснованост постављених хипотеза.

У почетној фази се користи **метода анализе садржаја** при прикупљању библиографије којом се ствара база за истраживање.

Метода **критичке анализе** је примењена како би се различити и разноврсни извори истраживања сагледали и вредновали у односу на проблем и предмет истраживања. Кандидат користи прикупљени материјал како би повезао појам градитељског наслеђа као локалног ресурса са савременим концептима урбаног развоја које обликује глобализација.

Метода **компаративне анализе** је коришћена приликом дефинисања типологије зона градитељског наслеђа у европским градовима средње величине у Средњој Европи (Грац, Печуј и Марибор) који су били европске престонице културе на почетку 21. века. Истовремено, ова метода је коришћена и приликом сагледавања карактеристика различитих приступа у областима урбанистичког планирања, урбаног менаџмента и дизајна ових зона.

Метода посматрања студије случаја је примењена на зоне градитељског наслеђа Новог Сада, кроз посматрање појава и процеса који су пажљиво систематизовани.

Поред наведених метода, примењен је и **аналитички поступак класификације и систематизације** знања којим се испитују и систематизују претходно дефинисани принципи и карактеристике.

Последња фаза истраживања је утврђивање значаја резултата истраживања са теоријског и практичног становишта, при чему је спроводена **синтеза** претходних фаза и извршена **интерпретација** резултата истраживања, извођење закључака и верификација полазних хипотеза.

3.4. Применљивост остварених резултата

Резултати истраживања су засновани на постојећим парадигмама, теоријама и трендовима од значаја за тему, усмереним ка развијању конкретних методолошких инструмената који би били примењени у области архитектуре и урбанизма.

Оправданост научног рада произилази из неопходности повезивања теорије и праксе урбанистичког планирања, урбаног менаџмента и дизајна просторно осетљивих зона градитељског наслеђа. С обзиром на остварене закључке, очекује се да ова теза буде полазна основа за даља истраживања, посебно у сферама урбаног права, економије и социологије, али и у домену управљања, пре свега на локалном нивоу.

Посебно истичемо да је у овој дисертацији, по први пут на научно утемељен начин, обрађена тема реevaluације градитељског наслеђа европских градова средње величине, као ресурса за савремени одрживи локални социо-економски развој и глобалну атрактивност градова.

Очекује се да ова дисертација допринесе побољшању будућег конципирања модела просторне и функционалне регенерације зона градитељског наслеђа, укључујући и зоне превазиђених намена (некадашње индустријске зоне, војне касарне и друго). Дисертација дефинише модел на више нивоа - од типолошких одредница битних за просторно сагледавање зона, до алата и техника урбанистичког планирања, урбаног менаџмента и дизајна. Важан део предложеног модела је начин побољшавања хоризонтане и вертикалне комуникације унутар локалне заједнице, као и са другим релевантним актерима. Очекивани резултати су посебно значајни за градове мање и средње величине у Србији, чије просторне трансформације нису биле предмет обимнијих истраживања.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

У свом досадашњем истраживачком и стручном раду кандидат је показао да поседује способност за самосталан научно-истраживачки рад, свестраност у прикупљању и истраживању литературе, систематичност у обради релевантних података, информација и резултата. Истовремено, кандидат је показао и висок ниво логичког и систематичног размишљања и закључивања.

У оквиру предметне докторске дисертације, кандидат показује да влада употребом различитих научних метода истраживања, користећи критичке теоријске анализе, анализе садржаја извора, истраживања студија случаја, компаративне анализе, вршећи адекватну синтезу и интерпретацију резултата истраживања.

Кандидат у докторској дисертацији наставља вишегодишњи научни рад започет на последипломским студијама, и настављен учешћем на научним и стручним скуповима, објављеним радовима у зборницима, научним публикацијама и часописима. Дугогодишњи професионални ангажман у области урбанистичког планирања, посебно у темама везаним за докторску дисертацију, такође је важан елемент у оцени способности кандидата за успешно бављење самосталним научно-истраживачким радом.

На основу детаљног увида у дисертацију комисија је уверена да кандидат поседује знања и вештине за успешно самостално бављење истраживачким и научним радом, чиме би био остварен и његов даљи допринос на развој савремене теорије и праксе урбанистичког планирања.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Остварени научни допринос у припадајућој научној области огледа се у чињеници да ова докторска теза представља једно од првих истраживања која су у нашој средини спроведена на тему трансформације зона градитељског наслеђа у периоду транзиције Републике Србије на крају 20. и почетку 21. века. При томе су свеобухватно прикупљена, анализирана, систематизована, класификована и тумачена досадашња кретања и резултати у области социо-економске употребе градитељског наслеђа у савременим просторним трансформацијама европских градова кроз истраживања интердисциплинарног типа. Такође, проучавањем студија случаја референтних градова јужног обода Средње Европе (који су били европске престонице културе на почетку 21. века), систематизована су савремена сазнања о стратешким и урбанистичко-планским документима и праксама. Анализом Новог Сада, као кандидата за ову титулу за 2021. годину, аргументовани су недостаци и мањкавости у досадашњој пракси. Како се град тренутно налази у процесу истраживања својих потенцијала везаних за карактеристичне зоне градитељског наслеђа, предложене су смернице за успостављање одрживог модела пројеката просторног и социо-економског развоја.

На основу изнесених резултата, ово истраживање даје допринос у развоју методолошког приступа у класификацији пројеката и програма урбане реконструкције зона градитељског наслеђа у градовима средње величине у Средњој Европи. Резултати су понудили елементе за унапређење и иновирање праксе који могу да буду интегрисани у будуће стратешке и просторне планске документе у Новом Саду, али и другим градовима средње величине у Србији и региону.

Истраживање је отворило питања која је могуће додатно развијати у даљим истраживањима и то: у правно-процедуралном домену на националном, регионалном и посебно локалном нивоу, у социо-економским процесима, процесима стратешког, генералног и детаљног урбанистичког планирања, у домену урбаног менаџмента и процесима реструктурирања локалних самоуправа у градовима Србије.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

У докторској дисертацији су дефинисани најважнији аспекти градитељског наслеђа у контексту просторних трансформација савремених европских градова. Дисертација нуди смернице за успостављање типологије карактеристичних зона градитељског наслеђа европских градова средње величине, будући да оне имају највећи социо-економски потенцијал за развој у овом тренутку. Истовремено, дефинисане су смернице урбанистичког планирања, урбаног менаџмента и дизајна. При томе се уважава комплексност међусобних односа социјалне, економске и еколошке димензије одрживости и резилијентности на локалном нивоу, али и води рачуна о неопходности успешног глобалног позиционирања градова.

Анализом оквира за просторни развој карактеристичних зона градитељског наслеђа у градовима средње величине Средње Европе, у дисертацији су прецизно дефинисане смернице за одрживи социо-економски развој и унапређење оквира просторног развоја зона градитељског наслеђа Новог Сада. У дисертацији је приказан детаљан увид у стратешку и урбанистичко планску документацију, али и стање и тенденције у развоју савремених креативних и културних економија, туризма и друштвеног активизма у

Новом Саду. У том смислу, приказан је утицај процеса припреме кандидатуре града за европску престоницу културе 2021. године на дефинисање новог развојног оквира, посебно у зонама градитељског наслеђа Новог Сада.

Истраживање је показало да унапређење техника урбанистичког планирања и менаџмента, које промовишу одрживе просторне трансформације зона градитељског наслеђа, могу бити алтернатива или понудити компромис неолибералним шемама просторног развоја. На тај начин би се задовољили сложени критеријуми и механизми друштвених потреба и вредности, постигла економска ефикасности и одрживост.

Важан резултат истраживања је могућност примене понуђеног модела у карактеристичним зонама градитељског наслеђа и у другим градовима Србије, које се суочавају са функционалним и физичким нестајањем.

4.3. Верификација научних доприноса

Категорија М24:

1. Polić D. and Stupar A. (2015) „Urban heritage reconsidered: Redefining the planning approach to historical areas of Novi Sad“, *Spatium International Review - Urban and Spacial Planning, Architecture, Housing Building, Geodesia, Environment*, No. 33, June 2015, pp. 92-99; (ISSN 1450-596X), UDC 711.523(497.113), DOI: 10.2298/SPAT1533092P.

Категорија М31:

1. Полић Д. (2010) „Изазови одрживог развоја културног добра Петроварадинске тврђаве“, Из Савић, Ј. (уредник), V Регионална конференција о интегративној заштити, Бања Лука, (стр 239-251); (ISBN 978-99955-640-4-9, COBISS.BH-ID 1798936).

Категорија М33:

1. Kopic M., Polić D., Sremac S.: „Resolving the Issue of Parking at the Outskirts of the Historical Protected City Centre of Novi Sad“, 5th International Conference „Towards a Humane City“ Urban Transport 2030-Mastering Change, 2015;
2. Polić D. (2012) „Industrial Heritage Building as a Resource of Modern Urban Development“, STRAND Conference „New Urbanity: Cities vs. Global Challenges“. In Bogdanovic R, (ed) *New Urbanity: cities vs. Global challenges/International Symposium on Sustainable Development and Planning*, pp 154- 163, Belgrade, Serbia: STRAND – Sustainable Urban Society Association (ISBN 978-86-89111-00-2 COBISS.SR.ID 190427404).

Категорија М52

1. Polić D. (2015) „Potencijal javnih prostora u savremenom urbanom razvoju Novog Sada“, Iz Mickov B. I Ilić D. (urednici), *Kulturna transformacija grada, Zbornik radova*, Zavod za kulturu Vojvodine, Novi Sad, (str 24-32); (ISBN 978-86-8034-02-3, COBISS.SR-ID 301781511);

2. Polić D. (2013) „Normativni pristup urbanističkom planiranju arhitektonske strukture u zonama kulturnog nasleđa Novog Sada“, Iz Milašinović D. (urednik), Zbornik radova Građevinskog fakulteta, Subotica, (str 51-56); (ISSN 0352-6852, e-ISSN 2334-9573, doi: 10.14415/zbornikGFS23);
3. Полић, Д. (2013) „Грађанске иницијативе у очувању градитељског наслеђа Алмашког краја у Новом Саду“. Из Грдинић Н, Алмашки крај, ИКА „Прометеј“ Нови Сад, (стр. 24-37) (ISBN 978-86-515-0870-0, COBISS.SR-ID 281044743).

Категорија М63:

1. Polić D. (2008) „Urban Planning Process of Cultural Heritage of Petrovaradin Fortress in Novi Sad“, Из Богдановић, Р. (urednik), Нова урбаност-Интеграција – Дезинтеграција града, зборник радова са међународног симпозијума, Друштво урбаниста Београда, Београд, (стр. 119-133) (ISBN 978-86-907727-4-2, COBISS.SR-ID 153051660);
2. Петровић, Г. и Полић, Д. „Глобални приступ и локалне посебности у обликовању градских простора“, из Богдановић, Р. (urednik), Нова урбаност-Глобализација-Транзиција, зборник радова са међународног симпозијума, Друштво урбаниста Београда, Београд, (стр. 15-24) (ISBN 978-86-907727-3-5, COBISS.SR-ID 144611852);
3. Петровић, Г и Полић, Д. „Савремена искуства у урбаној обнови – Систем координације партнера у процесу урбане обнове у Енглеској“, Из Богдановић, Р. (urednik), Реконструкција и ревитализација града, зборник радова са међународног симпозијума, Друштво урбаниста Београда, Београд, (стр. 245-257) (ISBN 86-907727-2-3, COBISS.SR-ID 135682060);
4. Polić D., „Partnerstvo u procesu urbane rekonstrukcije“, Реконструкција и ревитализација града, Из Богдановић, Р. (urednik), Реконструкција и ревитализација града, зборник радова са међународног симпозијума, Друштво урбаниста Београда, Београд, (стр. 117-131) (ISBN 86-907727-2-3, COBISS.SR-ID 135682060).

Категорија М72:

1. Одбрањена магистарска теза: „Улога градитељског наслеђа у унапређењу глобалне атрактивности и конкурентности Новог Сада“ на Архитектонском факултету, Универзитет у Београду, 25.10.2010. године, под редним бројем 390.

Категорија М92:

1. Студија обликовања градских Целина и архитектонско обликовање објеката у Новом Саду, ЈП „Урбанизам“ Завод за урбанизам Нови Сад, 2009, <http://www.nsurbanizam.rs/?q=analize>;
2. Концепт и програмска основа урбанистичког плана НОВИ ГРАД НА ДУНАВУ „Дунавски вртови“, Заведен у Заводу за интелектуалну својину, дана 30.04.2008. године под редним бројем 3664,
3. Пројекат уређења јавног простора Београдског кеја у Новом Саду (УУ 85218/09),

4. План генералне регулације старог градског центра и подручја Малог Лимана у Новом Саду („Службени лист Града Новог Сада“, број 45/11),
5. План детаљне регулације старог градског језгра у Новом Саду („Службени лист Града Новог Сада“, број 08/11),
6. Урбанистички пројекат пословно-стамбеног комплекса Ерсте Банке у Новом Саду
7. План детаљне регулације Петроварадинске тврђаве („Службени лист Града Новог Сада“, број 61/10),
8. План детаљне регулације блокова око Железничке улице у Новом Саду („Службени лист Града Новог Сада“, бр. 23/07 и 45/10),
9. План детаљне регулације блокова око Српског народног позоришта у Новом Саду („Службени лист Града Новог Сада“, број 42/06),
10. План детаљне регулације дела старог градског центра у Новом Саду („Службени лист Града Новог Сада“, број 42/06).

Категорија остали релевантни радови:

1. Djukanovic, D., **Polić D.**, *Rehabilitación de los antiguos almacenes y secaderos de lúpulo (Rehabilitaion of the Old Hops Warehouse and Dryer)-Motives, constructions, expected positive effects and imapct of the intervention on cultural & urban feature and sustainable development of the historic village and its community*, <http://www.planur-e.es/articulos/ver/rehabilitaci-n-de-los-antiguos-almacenes-y-secaderos-de-l-pulo/completo?lang=1> (04.01.2016.);
2. Полић Д. гостујући уредник 78. броја Часописа за архитектуру и урбанизам ДаНС, Друштва архитеката Новог Сада, 2014. Тема броја: Нови Сад;
3. Полић Д. гостујући уредник 71. броја Часописа за архитектуру и урбанизам ДаНС, Друштва архитеката Новог Сада, 2011. Тема броја: Јавни простори.

Категорија превода стручне литературе:

1. Петровић, Г. и **Полић, Д.** (2009), едс. *Приручник за урбани дизајн (српско издање публикације Urban Design Compendium)*. Из Горан Петровић и Дарко Полић (уредници): Орион Арт и Програф, Београд (ISBN 978-86-83305-38-4 (0A), COBISS.SR-ID 149968396).

Категорија јавна предавања:

1. „Land Use/ Urban Planning Self- assessment (UPSA) tools-case of Novi Sad, Serbia“, презентација на скупу NEXPO (SEE International Municipal Fair), радионица: Diagnostic Tools for Local Governments, Ријека 26.09. 2013;
2. „How do we better integrate urban planning into a broader process of local development?“, предавање у оквиру завршног скупа пројекта City to City Dialogue у организацији Светске банке- Аустрија (World bank-Austria), 21.06.2013;

3. *„Анализа подручја Кинеске четврт- Рибарско острво и Каменичка ада“*, Скуп студената Југоисточне Европе, Факултет техничких наука, Департман за архитектуру и урбанизам Нови Сад, 27.04.2012;
4. *„Методолошки приступ урбаној обнови“*, Архитектонска радионица Цариброд, Димитровград, септембар 2012. године;
5. *„Приручник за урбани дизајн у пракси“*, Факултет техничких наука, Департман за архитектуру и урбанизам, април 2011. и новембар 2012. године.
6. *„Генерални план Новог Сада до 2021. године“*, у оквиру предмета Архитектонско пројектовање, Факултет техничких наука, Департман за архитектуру и урбанизам, Нови Сад, 15. децембар 2010.

Категорија организације стручних скупова:

1. *CUPA Implementation Lab-Noví Sad 2011-Међународна радионица урбанистичких планера у организацији CUPA (Аустрија), III institute (Холандија) и ЈП „Урбанизам“ Завода за урбанизам Нови Сад, март 2012-организатор и координатор;*
2. *За јавни простор у граду-Изложба радова са конкурса за Европску награду за јавни простор, Музеј савремене уметности Војводине, Нови Сад, април, 2009.-организатор и координатор;*
3. *За јавни простор у граду-Стручни скуп (пратећи програм изложбе), Мануалов Музеј заборављених уметности, Нови Сад, април 2009, суорганизатор и координатор;*
4. *Мајски салон архитектуре и урбанизма-Изложба годишњег стваралаштва, Галерија Матице Српске, Нови Сад 2005, комесар изложбе.*

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу анализе и оцене докторске дисертације кандидата мр Дарка Полића, дипл. инж. арх., Комисија закључује да је дисертација у целини урађена према прописаним критеријумима обима и квалитета научног рада и у складу с одобреном темом и пријавом на коју је Универзитет у Београду дао своју сагласност. Дисертација остварује низ научно аргументованих и утемељених резултата као основ њеног доприноса научној области *Архитектура и урбанизам*, као и развоју нових методологија и примени резултата истраживања у пракси. Кандидат је показао способност за самосталан научно-истраживачки рад кроз рад на самој дисертацији, поглављима у више зборника, научним и стручним радовима у часописима, релевантним документима из области урбанистичког планирања, учешћу на међународним скуповима и домаћим конференцијама, и сл.

На основу претходно наведеног образложења и оцене докторске дисертације, Комисија предлаже Наставно-научном већу Архитектонског факултета у Београду да се докторска дисертација под називом „**Улога градитељског наслеђа у савременим просторним трансформацијама Новог Сада**“, кандидата мр Дарка Полића, дипл. инж. арх., прихвати, изложи на увид јавности и упуту на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду.

У Београду, 21. јануар 2016.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

др Владан Ђокић, председник комисије,
редовни професор,
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

др Александра Ступар, члан комисије и ментор,
ванредни професор,
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Др Мирјана Ротер Благојевић, члан комисије,
ванредни професор,
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

др Дарко Реба, члан комисије,
ванредни професор,
Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука-
Депарتمان за архитектуру и урбанизам

